

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

**МАТЕРІАЛИ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 20-21 квітня 2017 року)

**Суми
2017**

Таким чином, семантичний аналіз слова *студентський* та його синтагматичних зв'язків проілюстрував багатство структурного наповнення концепту «студент» та вплив екстралінгвістичних чинників на формування мовної свідомості українського студентства.

Література

1. Серебрянська І.М. Метафорична модель освіта – війна в сучасній терміносистемі української мови (на матеріалі медіа-текстів) / І. М. Серебрянська // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. пр. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2016. – Вип. 17. – С.153–163.
2. Серебрянська І.М. Мовна реалізація проблематики вищої освіти на шпальтах українських газет / І. М. Серебрянська // Філологічні трактати. – 2016. – Т. 8, № 3. – С. 54–62.
3. Серебрянська І.М. Семантична диференціація номінацій осіб, які навчаються / І. М. Серебрянська // Мова та література у полікультурному просторі : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції : м. Львів, 10–11 лютого 2017 р. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «Логос»», 2017. – С.85–88.
4. Я СТУДЕНТ. Режим доступу: <http://ya-student.com.ua/about.html>

СИСТЕМНІ ВІДНОШЕННЯ ПАРЕМІОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ КОМПОНЕНТОМ “КАЛЕНДАРНИЙ ХРОНОНІМ” В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Гаврилова В. В.

Пріоритетним напрямком сучасної лінгвістики є вивчення особливостей мовної ментальності народу. З цією метою науковці все частіше звертаються до паремій, поетичних за формою народних висловів повчального характеру, оформлених за зразком синтаксично замкнених, відтворюваних і семантично цілісних речень, що узагальнено-образно виражають певні життєві закономірності, правила або істини [1, 67].

В останні роки інтерес багатьох дослідників викликає явище варіантності паремій. Варіантність є невідмінною складовою процесу модернізації лексичних одиниць шляхом оновлення або зміни образу, утворення відтінків значення, посилення емотивності. Питання

варіантності мовних одиниць на матеріалі різних мов вивчалися такими мовознавцями, як Л.Г. Скрипник, О. В. Мерзлікіна, І. Л. Покровська, Н. Н. Семененко. Варіанти українських паремій із компонентом “календарний хрононім” на разі досліджені не були, що обумовлює актуальність і наукову новизну нашої розвідки.

У нашому дослідженні під варіантами ми розуміємо такі різновиди стійких одиниць, що є “тотожними за значенням і граматичними функціями при частковій відмінності в компонентному складі, у словоформах компонентів або в їх порядку чи кількості” [5, 92]. Також, вважаємо за доцільне розмежовувати паремії із компонентом “календарний хрононім” за такими варіативними типами: фонетичні, орфографічні, граматичні (морфологічні, словотвірні, синтаксичні), лексичні, квантитативні, комбіновані.

Аналіз українських паремій із компонентом “календарний хрононім” показує, що за кількістю домінують лексичні варіанти. Вони найчастіше виникають в наслідок синонімних замінь компонентів. У складі паремій взаємодіють семантично рівноцінні лексеми, як-от годує – кормить: Весняний день рік годує (кормить) [3, 79]; мухи – пчолі: До Спасівки мухи (пчолі) на пана роблять, а в Спасівку на себе [2, 61]; сумою – торбою: Літом пролежиш, а зимою з сумою (торбою) побіжиш [3, 81]. Досить часто трапляються паремії в яких варіюється календарний хрононім: Весною (восени) і в горобця пиво [4]; Мороз напередодні Василя (Нового року) – вродять жито-пшениця, всяка пашниця [4]; Осінь збирає, а весна (зима) з’їдає [3, 83].

Майже однакову кількість становлять граматичні варіанти. Найпитоміша частка з них належить варіантам пунктуації. Нами виявлені приклади опущення тире: Зима багата снігами, а осінь – снопами [4] – Зима багата снігами, а осінь снопами [3, 83].

Трапляються випадки вживання різних розділових знаків в однакових реченнях: Бути зимі, як пташка, передвісник зими, проспівала: “Кидай віз, бери сани, та поїдем до Оксани!” [4] – Бути зимі, як пташка– передвісник зими – проспівала: “Кидай віз, бери сани та поїдем до Оксани” [3, 83]; Ярь – наша отець і мати, хто не посіє, не буде збирати [3, 79] Ярь наша отець і мати: хто не посіє, не буде збирати [2, 64]. Також зафіксовано поодинокі паремії у яких варіювання зазнають окремі компоненти, які пишуться або як два окремих слова, або через дефіс: На Гліба й Бориса (Гліба-Бориса) до хліба берися [2, 59]; Вересень – лінивець (Вересень лінивець): руки в кишнях тримає [4].

Словотвірні варіанти у пареміях із компонентом “календарний хрононім” зустрічаються рідко. Це переважно префіксальні утворення: Як зазиміє, то й жаба оніміє (заніміє) [3, 84]; Пройшла (прийшла) уже й Покрова — заревла дівка, як корова [2, 62]. Нечасто трапляються й варіанти, окремі компоненти яких видозмінюються в результаті зміни суфіксів: Готуй улітку (уліті) сани, а взимку (взимі) воза [3, 80]. Крім того, нами виявлено варіанти відмінкових закінчень: Два рази в року (році) літо не буває [3, 80]; Вовк зими (зиму) не з’їсть [3, 83]

Що стосується вживання різних прийменників, сполучників у пареміях, то у цій групі значно переважають видозміни, у структурі яких варіюються сполучники: Грудень око снігом радує, а (та) вухо морозом рве [3, 88]; Як прийде Ілля, так (то) наробить у полі гнилля [2, 61]. Кількість варіантів, в яких вживаються різні прийменники є незначною: Дми не дми — не к Різдву йде, а к (до) Великодню (ніби Циган так казав) [2, 63].

Нерідко у пареміях властива варіація порядку слів. Таких варіантів найбільше серед дієслівних стійких виразів: Восени курчат щитають – Курчат восени щитають [3, 82]; Люди раді літу, а бджоли цвіту – Раді люди літу, а бджоли цвіту [3, 80] та серед паремій, що структурно збігаються з простим реченням: Весна раз красна – Раз весна красна [2, 115].

Зустрічаються в аналізованих пареміях і фонетичні варіанти на зразок: Лютий питається, чи добре обутий [3, 85] – Лютий питається, чи добре обутий [2, 57]; Влітку і (й) качка прачка [3, 80]; На Великдень на радість (радість) стріляють [2, 58].

Серед паремій із компонентом “календарний хрононім” питому частку становлять редуковані варіанти, яким характерне усичення, скорочення деяких слів-компонентів стійкого виразу. Наприклад: Варвара ночі ввірвала – Варвара ночі ввірвала, а дня приточила [2, 62]; У грудні сонце на літо, а зима на мороз повертають – У грудні сонце на літо, зима на мороз [3, 88].

Найпоширенішими з-поміж паремій є комбіновані (змішані) варіанти. Це стійкі вирази, що різняться між собою одночасно і лексичним складом і окремими елементами структури. Найчастіше вони являють собою такі комбінації: зміни лексичних компонентів, вживання іменника в однині та множині, варіанти сполучників (Грудень око снігом радує, а вухо морозом рве – Грудень око снігами тішить, та вухо морозом рве [3, 88]); зміни лексичних компонентів,

відмінкові та фонетичні варіанти (Жовтень ходить по краю та виганяє птиць із гаю – Жовтень ходить по краю та гонить птиці з гаю [3, 88]); пунктуаційні, словотвірні, фонетичні варіанти, зміна порядку слів: (Кагла взимку служить, а тїнь – влітку – Кагля узими, а тїнь служить у літі [3, 84]) тощо.

Отже в аналізованих конструкціях частіше зустрічається лексична та граматична варіація. Частка комбінованих варіантів також є досить значною. На нашу думку, такі варіанти являють собою один із найпродуктивніших шляхів поповнення пареміологічного фонду мови.

Література

1. Дуденко О. В. Номінативна та комунікативна природа українських паремій.: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук. : спец. 10.02.01 “Українська мова” / О.В. Дуденко. – Умань : Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини, 2002. – 218 с.
2. Номис М.Т. Українські приказки, прислів'я та таке інше / М.Т. Номис. – К.: Либідь, 1993. – 768 с.
3. Пазяк М.М. Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність / М.М. Пазяк. – К. : Наукова думка, 1989. – 480 с. – с. 86.
4. Прислів'я та приказки [Електронний ресурс] // Українські традиції. – Режим доступу: <http://traditions.org.ua/usna-narodna-tvorchist/prysliviata-rykazky>.
5. Ужченко В. Д. Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : [навч. посібн.] / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко – Луганськ : Альма-матер, 2005.-400 с.

ІНТРАПРОФЕСІЙНЕ НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ КОМУНІКАТИВНЕ ПОЛЕ ХІРУРГА М. ПИРОГОВА

Яременко Л. М. – *ст. викладач кафедри
журналістики та філології*
Рошупкін А. А. – *студ. групи ЛС-601
Медінституту СумДУ*

Сучасна професійна мова медика – це багатозаровий соціальний варіант української літературної мови, що органічно поєднує наукову мову, інтрапрофесійну розмовну мову, мову практики (клінік, шпиталів), основи культури якої закладали найкращі її провідники – лікарі двох останніх століть. Серед яких Микола